

קיימות וחוסן הם שני מונחים אשר קשורים זה בזה. קיימות נועדה להבטיח שהשימוש שהאדם עושה בהווה, במשאבים העומדים לרשותו לא יפגע במערכות האקולוגיות, החברתיות והכלכליות, וישמר את המשאבים גם לדורות הבאים. במילים אחרות, הכוונה לפיתוח העונה לצורכי ההווה, מבלי לסכן את צורכי העתיד. קיימות היא מושג נורמטיבי, המתייחס למחויבויות כלפי הדורות הבאים, כאשר השאלה המרכזית היא: באיזו מידה יש לשמר משאבים כדי שילדינו ונכדינו גם הם יוכלו לקבל את צורכיהם?

חוסן עוסק ביכולתן של מערכות לספוג הפרעות ושינויים מבלי לשנות את המבנה שלהן. הדבר כרוך ביכולת אדפטציה וחדוש של המערכות לשנות את עצמן, עליהן להיות אלסטיות, גמישות מה שיאפשר להן לסטות ממסלולן הטבעי אך בה בעת להתאים את עצמן למצב החדש.

המונח "חוסן קהילתי" מתייחס ליכולתה של קהילה להתגייס בהצלחה ולהגיב לדחק מסוג מסוים. חוסן קהילתי הוא קיומם ופיתוחם של משאבים קהילתיים והשימוש בהם על ידי חברי הקהילה כדי לשגשג בסביבה המאופיינת בשינויים, אי ודאות, חוסר יכולת ניבוי והפתעה. על כן, חברים בקהילות בעלות חוסן מסוגלים להגיב לשינוי ולהשפיע עליו כדי לתמוך בקהילה, לחדש אותה, ולפתח נתיבים חדשים לעתידה.

ניתן לזהות שמונה מימדים מרכזיים של חוסן קהילתי: משאבים העומדים לרשות הקהילה, פיתוח קהילתי, שימוש במשאבים ע"י הקהילה, סוכנים פעילים, פעילות קולקטיבית, פעילות אסטרטגית, הוגנות והשפעה.

מונח נוסף בהקשר של חוסן הוא **שלומות** (wellness) של קהילה המתייחס למימוש הפוטנציאל של הפרט ושל הקהילה לעמוד בדרישות החיים, והוא נמדד על פי הבריאות הנפשית בקרב חברי הקהילה, תפקוד קהילתי ואיכות חיים של הקהילה. חוסן רלבנטי לתגובה לשינוי ואילו שלומות רלבנטית למצב יציב.

המושג "wellbeing" מתייחס למצבו של הפרט ותחושת "אושר" גבוהה ורמה נמוכה של מצבי רוח שליליים. הוא נמדד על פי רמת הביטחון הכלכלי והחברתי, מידת ההכלה החברתית, חוזק הלכידות החברתית התוך דורית והבין דורית ורמת האוטונומיה וההעצמה של האזרח. זהו מושג אקטיבי הדורש אלסטיות, גמישות ויכולת עמידה ושיקום.

השינוי הפרדיגמתי בחיבור בין חוסן וקיימות הינו בתפיסת העולם של הפרט והקהילה ויכולתם ליזום, לבחור להשתתף ולהשפיע ולא רק להגיב. בניית חוסן לפיכך עוסקת ביצירת רשתות ביטחון חברתיות, הפחתת סיכונים ותכנון תהליכי אדפטציה. היא יוצרת תחושת שיתוף ויכולת השפעה גם בקרב קהילות וירטואליות. יש לה חשיבות במיוחד ברמת השלטון המקומי וכחלק מתהליך התומך בטיפוח אוכלוסיות מוחלשות. טיפוח צריכה מקיימת בונה גם חוסן.

בשבעת התסריטים שפותחו במסגרת פרויקט "תחזית קיימות לישראל 2030" קיימים מימדים שונים של חוסן. המשך מגמות קיימות שהוא למעשה תסריט "עסקים כרגיל", הינו תסריט של קיטוב וקונפליקטים, אשר אינו מבשר חוסן קהילתי או חברתי.

תסריט "שוק בלתי-מוסדר" משרטט תמונה חמורה יותר של היעדר חוסן קהילתי וחברתי. לעומתה תסריט "שוק מוסדר" מצביע על כך שהסדרה של מנגנונים חברתיים, כלכליים ושלטוניים יכולה להביא לחוסן חברתי וקהילתי גבוה יותר.

תסריט "המדינה המפתחת" ותסריט "הפסיפס הקהילתי" מצביעים על תמונת חוסן קהילתי וחברתי, כאשר תסריט הפסיפס הקהילתי מצביע על מגמה מתונה יותר מזו של המדינה המפתחת. ייתכן כי ההסבר לכך הוא בקיומם של תהליכים משולבים וארוכי טווח מתוך ראייה אסטרטגית סדורה, לעומת המדינה המפתחת הפועלת יותר במקטעים ופחות באופן מסודר.

בתסריט "מדינת מבצר בלתי-מוסדרת" מצביעה תמונת החוסן על מדדים שליליים. "מדינת מבצר מוסדרת" מציעה משאבים משופרים יותר של חוסן חברתי וקהילתי, במיוחד בתחומים הניתנים לפיקוח על ידי הממשלה.

'תחזית 2030' ממליצה על אסטרטגיה ממוקדת לטיפוח קיימות וחוסן, תוך אימוצה בסדר היום הממשלתי והכרה בצורך לבסס כלי מדידה והערכה לחוסן וקידום סדר יום של חוסן בסקטור העסקי וברשויות המקומיות.